

Nyhetsprogram och trovärdighet

Nyhetsprogrammet: före, mellan och efter nyhetsinslagen

Emelie Larsson

Konstfack, Institutionen för bildpedagogik
Läroartutbildning, inriktning Medier och lärande, vt 2008
Examensarbete, skriftlig del 15 hp
Handledare: Thomas Koppfeldt, Ann-Cathrine Andersson
Opponent: Sofia Häggström
Datum för examination: 2008-05-28

Abstrakt

Nyhetererna i TV presenterar viktig information om händelser och samhällssystem, vilket skapar förutsättningar för vår uppfattning av omvärlden och våra möjligheter till ställningstaganden i samhällsfrågor. Därmed är det viktigt att informationen i nyheterna är tillförlitlig. Med det stora utbud av kanaler som finns, är det viktigt att alla sändningar uppfattas trovärdiga för att programmen ska behålla sina tittare.

Elever och bildlärare ska enligt kursplanen för Bild i grundskolan inneha kunskaper i hur bilder skapar mening och betydelser. Undersökningens syfte är att synliggöra hur trovärdigheten gestaltas i nyhetsprogrammen. Genom att studera nyhetsprogram med särskild fokus på trovärdigheten, ger undersökningen kunskaper i hur bilder och tecken inverkar på mottagaren. TV4-nyheterna, Rapport, Aktuellt samt litteratur är arbetets empiri. Semiotik och retorik utgör grunden i analyserna av programmen.

Gestaltningen som tillhör arbetet har varit ett experimenterande med stillbilder och rörliga bilder från nyheterna. Nyhetsprogram klipps isär och klistras ihop på nya sätt, som visar hur uppfattningen av trovärdighet ändras.

Resultatet i undersökningen visar att nyhetsankarets utseende, gester och blick, påverkar oss som tittare. Fel skrynkla på skjortan eller en blinkning på fel ställe kan sätta trovärdigheten ifråga. Hur trovärdigheten upplevs i nyhetsprogrammen beror också på betraktaren. Tittarens privata och kulturella associationer samt vilken kontext en bild är placerad i, kan vara avgörande för hur nyhetens trovärdighet uppfattas.

Mönstret för trovärdighet är föränderligt. Samhällets norm utgör grunden för trovärdighet i nyheterna. På 60-talet var nyheterna enligt dagens rådande normer stela och opersonliga. Idag kan nyhetsankarna le och ibland visa egna åsikter utan att programmen mister i trovärdighet.

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund och syfte	4
1.2 Frågeställning	5
1.3 Urval och avgränsning	5
1.4 Empiriskt material	6
1.5 Metod	6
2. Teori/Tolkningsram	7
2.1 Retorik	7
2.2 Dispositio	8
2.3 Semiotik	8
2.4 Forskningsöversikt	9
3. Bearbetning och analys	10
3.1 Nyhetsprogram och trovärdighet	10
3.1.1 Nyhetsankarets betydelse för trovärdighet	10
3.1.2 Utseendets betydelse för trovärdighet	11
3.2 Nyhetsankarets framförande	13
3.2.1 Gester i TV	13
3.2.2 Blicken	13
3.2.3 Röst och tal	14
3.3 Trovärdighetens rörelser	16
3.3.1 Trovärdighet och det personligas framväxt	16
3.3.2 Trovärdighetens rörelser i nyhetsprogrammen	17
3.4 Scenografi och trovärdighet	18
3.4.1 Bildbehandling, rytm och trovärdighet	19
3.4.2 Förnyelse och trovärdighet	20
3.4.3 Exordium	20
4. Resultat och tolkning	22
5. Slutdiskussion	24
Källförteckning	25
Bilagor	27

1. Inledning

TV:s nyhetsprogram har alla mött i hemmets vardagsrum eller kök. Nyheterna presenterar betydelsefull information om händelser och samhällssystem. Därigenom påverkas vår syn på omvärlden och våra ställningstaganden i samhällsfrågor. Därför är det viktigt att nyhetsinformationen är korrekt.

Trovärdighet skapas genom olika faktorer. Nyhetsprogrammets estetik är medskapare i konstruktionen av trovärdighet. I arbetet beskrivs med hjälp av retorikens begrepp hur nyhetsprogram bygger upp sin trovärdighet.

1.1 Bakgrund och syfte

Som blivande lärare i ämnet Bild och Media, har jag intresserat mig för nyheterna i TV. Nyheterna möter vi alla och de har betydelse ur både samhällelig och demokratisk synpunkt. I den svenska demokratiutredningen från år 2000 står det att medierna kan bidra till att stärka medborgarnas möjligheter till inflytande, deltagande och delaktighet i det demokratiska samhället.¹

Nyhetsprogrammen utger sig för att vara trovärdiga. De flesta elever har förmodligen klart för sig att reklam ofta är överdriven och partisk. Att även nyheterna är vinklade kanske inte alla tänker på. TV-nyheterna styr i stor utsträckning betraktarnas uppfattning av omvärlden.² Beroende på hur nyhetsprogrammen framställs, skapar de förutsättningar för tittarnas tolkning. Pierre Bourdieu menar att ”Steg för steg blir televisionen, som utger sig för att vara ett instrument för återgivning av verkligheten, ett instrument som istället skapar den.”³

Estetiken är ett sätt utöver logiken att förstå världen på. Den är en kunskapsform. All kunskap har en form, mening skapas inte bara genom vad vi säger utan också genom hur vi säger det. Nyheterna kan berättas på olika sätt (i olika former).

¹ Jönsson, Anna Maria (2004), *Samma nyheter eller likadana?* Kungälv: Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, s. 25.

² Koppfeldt, Thomas (1986) ”En dag på Rapport”, i Edlund, Elisabeth (red) *Skolan och de rörliga bilderna*, Stockholm: Liber, s. 51.

³ Bourdieu, Pierre (1998), *Om television*, Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag, s. 36.

Syftet med arbetet är att undersöka hur nyheternas retorik ser ut och hur den har betydelse för trovärdigheten. Vad händer med trovärdigheten när den traditionella formen för nyhetsframställning bryts?

I kursplanen för bild i grundskolan framgår det att eleverna efter avslutad kurs ska ha grundläggande kunskaper i att granska och tolka bilder och former. Eleverna ska ha en förmåga att kritiskt analysera konstbilder, nyhetsbilder m.m. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är en viktig förutsättning för att aktivt delta i samhällslivet.

Min erfarenhet är att alla bildlärare inte tydligt undervisar om det i skolan, trots att det står i kursplanen. Min förhoppning är att undersökningen ska synliggöra hur nyhetsprogram är konstruerade för att uppfattas som trovärdiga. Tanken är att undersökningen ska ge framtida elever och mig som lärare kunskaper i hur bilder är konstruerade och hur betydelser kan uppstå. Retorik gränsar till pedagogik, vilket handlar om konsten att lära ut på ett slående sätt.⁴ Då undersökningen innefattar retorik, kan den även ge förståelse för hur lärare bör uppträda för att eleverna ska få förtroende.

1.2 Frågeställning

Hur konstrueras trovärdighet i TV:s nyhetsprogram?

1.3 Urval och avgränsning

Hur nyhetsprogram är uppbyggda handlar om mer än själva nyhetsinslagen. Introduceringen (introt), animationerna mellan nyheterna, programstudion inklusive nyhetsankaret och avslutningen tillhör konstruktionen. Dessa komponenter utgör grunden för hur tittarna uppfattar nyhetsprogrammen. När jag försöker påvisa nyheternas estetik och hur denna används retoriskt, har jag begränsat mig till hur nyhetsprogrammet ser ut före, mellan och efter nyhetsinslagen. Retorikens begrepp exordium, narratio och peroratio översätts med inledningen, bakgrunden och avslutningen.

Då TV4 är den populäraste nyhetskanalen bland yngre tittare undersöks TV4-

⁴ Hägg, Göran (2007), *Praktisk retorik*, Stockholm: W&W, s. 10.

nyheterna i den semiotiska näranalysen.⁵ För att få perspektiv bearbetas även nyhetsprogram i de ickekommersiella kanalerna SVT1 och SVT2. Det finns andra nyhetsprogram i andra TV-kanaler, men endast TV4-nyheterna, Rapport och Aktuellt är tillgängliga för alla som äger en TV-apparat. Att både Aktuellt och Rapport behandlas trots att båda är public service beror på att de skiljer sig från varandra i det visuella uttrycket.

1.4 Empiriskt material

Materialet som studeras är sexton nyhetsprogram från den 18 mars 2008 och framåt.⁶ Det är främst TV4-nyheterna som undersöks men även Rapport från SVT1 och Aktuellt från SVT2. Jag har i första hand tittat på de sändningar som pågår i ca en halvtimme. Då alla nyhetsprogrammen sänds under ca 30 minuter var, är de lämpliga att jämföra med varandra. Gestaltningen som tillhör undersökningen behandlar främst TV4-nyheterna.

1.5 Metod

Ingången i den här undersökningen är att analysera och undersöka hur de olika kanalernas nyhetsprogram är formade. Semiotik och retorik utgör grunden i analyserna. Semiotik kan översättas som läran om teckentydning och behandlar hur bilder med olika visuella tecken och betydelser kommunicerar.⁷ Retorik omfattar alla sorters kommunikation och tilltal.⁸ Den klassiska retoriska forskningen och dess begrepp överförs i analysen av nyheterna. Litteraturstudier är också en del av metoden. Nyheter och trovärdighet uppmärksammas jämfört med det som tidigare framkommit i ämnet.

Den gestaltning som tillhör detta arbete har som mål att synliggöra nyheternas estetik. Genom att förändra den traditionella formen av nyhetsframställning synliggörs nyheternas konstruktion. Nyhetsprogram har klippts isär och klistrats ihop på nya sätt, vilket har inverkan på betydelsebildningen och uppfattningen av trovärdighet.

⁵ Jönsson (2004), s. 72.

⁶ Se bilaga 1, s. 27.

⁷ Cornell, Peter, Dunér, Sten m.fl. (red) (1999), *Bildanalys*, Stockholm: Gidlund, s. 292.

⁸ Carlsson, Anders, Koppfeldt, Thomas (2001), *Bild och retorik i media*, Malmö: Liber, s. 65.

2. Teori/tolkningsram

2.1 Retorik

Eftersom min undersökning handlar om trovärdighet är det naturligt att ta hjälp av retorik. Med retorik menas konsten att övertyga och övertala.⁹ Retorik handlar egentligen om all typ av kommunikation. Retorik är ett medel som ett medium använder för att med ljud och bilder beröra människor och få dem att uppleva, känna, tycka och engagera sig. All kommunikation går ut på att tilltala och beröra någon.¹⁰ Genom TV och Internet har stillbilder och rörliga bilder fått en större betydelse när det gäller kommunikation. Den klassiska retorikens begrepp är i en modernisering tillämpbar även på yngre medier som t.ex. i detta fall nyhetsprogram.

Den klassiska grekiska retoriken beskriver tre huvudbegrepp: logos, ethos och pathos. Logos är den grekiska termen för argumentationen, utan argument kan ingen övertygas. Ethos behandlar frågan om trovärdighet. Pathos innebär att avsändaren försöker väcka känslor eller effekter hos åhörarna. Utan känslor är det svårt att övertyga.¹¹ För att överföra den klassiska retoriken till nyheterna betyder det att logos (argumenten) är nyhetsinslagen. Här presenteras information om olika samhällseliga händelser. Undersökningen bortser från själva nyhetsinslagen och beskriver i stället det som sker före, mellan och efter inslagen, det betyder att ethos och pathos fokuseras.

Ethos studerar inom den klassiska retoriken hur talaren genom sin karaktär eller personlighet har inverkan på åhörarnas förtroende. Valet av nyhetsankare innebär att tittarna har eller kommer att få förtroende för dem. Ankarets utseende, gester och talspråk har betydelse för dess ethos. Det är också möjligt att se hela nyhetsprogrammet som en avsändare som bör ha ett gott ethos. Pathos innebär att avsändaren bör behärska konsten att väcka, röra och styra åhörarnas känslor.¹² Både pathos och ethos är en form av känslomässig övertalning men när det handlar om pathos är det betydligt kraftigare känslor som glädje, vrede eller sorg.¹³ Musik och bildberättande i nyheterna har inverkan på publikens känslor.

⁹ Nordström, Gert Z (2003), *Medier Semiotik Estetik*, Jönköping: Jönköpings universitet, s. 108.

¹⁰ Carlsson (2001), s. 65.

¹¹ Johannesson, Kurt (1998), *Retorik eller konsten att övertyga*, Stockholm: Norstedts, s. 18.

¹² Ibid., s. 27.

¹³ Gripsrud, Jostein (2004), *Mediekultur – mediesamhälle*, Göteborg: Daidalos, s. 207.

2.2 Dispositio

Retorik är tilltalets eller samtalets form. Konsten att ordna momenten kallas dispositio. Det ska utformas så att publiken steg för steg leds mot målet: en bestämd övertygelse. De olika delarna i dispositionen benämns exordium, narratio, probatio, refutatio och slutligen peroratio. Exordium är inledningen, vilken är av oerhörd betydelse i TV. Tittarnas intresse måste väckas så att de överhuvudtaget lyssnar. I exordium ska det även antydvas vad avsändaren vill förmedla. Narratio är en berättelse som ska ge bakgrund till den fråga som ska behandlas. Där ska publikens tankar och känslor styras i en viss riktning. Exordium och narratios funktion är att bygga upp intresse, välvilja och förtroende hos åskådarna.

Därefter kommer talets probatio eller propositio, vilken är huvuddelen. Här framförs avsändarens argument och tes. Refutatio är den del av momentet då avsändaren bemöter motståndarens motargument. Slutligen kommer talets peroratio eller conclusio. Det är en kort sammanfattning av de viktigaste teser och argument.¹⁴ Min undersökning fokuserar på nyhetsprogrammets exordium, narratio och peroratio. Utöver dessa retoriska begrepp presenteras ytterligare några längre fram, vilka beskrivs bäst i sina sammanhang.

2.3 Semiotik

I bildläro-utbildningen, och i ämnet bild i grundskola och gymnasium betraktas bilder som ett språk.¹⁵ Semiotik behandlar hur bilder och tecken bildar mening och betydelser. Kirsten Drotner uttrycker att ”semiotikens grundläggande tes är att människor på alla platser och i alla tider, ingår i betydelseprocesser som skapar mening i deras tillvaro”.¹⁶ Människor kan med olika tecken i språk, i bild och genom fysiska attribut konstruera betydelser.

Inom semiotiken finns olika grenar. Mitt arbete utgår från Roland Barthes syn på och användning av semiotiken. Han delar in semiotiken i olika nivåer; denotativ och konnotativ nivå.¹⁷ En denotativ beskrivning benämner grundelementen

¹⁴ Johannesson (1998), s. 66 ff.

¹⁵ Nordström, Gert Z (1996), *Rum, Relation, Retorik*, Stockholm: Carlsson, s. 91.

¹⁶ Drotner, Kirsten, m.fl. (red) (2000), *Medier och Kultur*, Lund: Studentlitteratur, s. 182.

¹⁷ Drotner (2000), s. 203.

i en bild.¹⁸ I den denotativa nivån är bildens betydelser det vi kan se. Det kan exempelvis vara en bild som föreställer en herrkostym. Den konnotativa nivån beskriver bildens bibetydelser. Bilden som föreställer en kostym konnoterar manlighet, makt, trovärdighet och rikedom. Konnotation betyder ”kulturell association”, vilket innebär att associationerna är gemensamma för en grupp eller kultur.¹⁹

Bilder och tecken tilldelas även olika betydelser beroende på vilka erfarenheter betraktaren har. Kanske associerar betraktaren till ett minne där han eller hon sett en kostym. Individuella tolkningar av ett tecken kallas privata associationer. Kontexten har således betydelse för hur ett tecken eller en bild tolkas. Till exempel kan en kostym uppfattas olika beroende på sammanhanget där den uppträder: i ett badhus, i ett nyhetsprogram eller i en djurpark.

2.4 Forskningsöversikt

Det finns ett stort antal forskningsarbeten då det gäller retorik i allmänhet. Jag har främst förlitat mig på Kurt Johannessons bok *Retorik eller konsten att övertyga*.²⁰ När det gäller forskning om nyhetsprogram, är det vanligast förekommande med forskning som behandlar specifika nyhetshändelser och rapportering av dessa. Det finns dock att tillgå viss litteratur som beskriver nyhetsankarets och nyhetsstudions betydelse. En tidig undersökning som behandlar televisionens retorik och nyheternas estetik är skriven av Peter Larsen 1974.²¹ Ett nyare exempel är boken *Ankare – för sändning eller publik?* vilken diskuteras i min uppsats.²² Någon undersökning som behandlar hela nyhetsprogrammets uppbyggnad med hjälp av retorik och semiotik i relation till trovärdighet har jag inte funnit.

¹⁸ Cornell (1999), s.91.

¹⁹ Ibid., s. 91.

²⁰ Johannesson, Kurt (1998), *Retorik eller konsten att övertyga*, Stockholm: Norstedts.

²¹ Gripsrud (2004), s. 211.

²² Croneman, Johan, Eek m.fl. (red) (2007): *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediastudier.

3. Bearbetning och analys

3.1 Nyhetsprogram och trovärdighet

Det är viktigt för nyhetsprogram att uppfattas som trovärdiga. Inget nyhetsprogram överlever i kampen om tittare utan någon form av trovärdighet.²³ Att massmedia har kapacitet att nå många tittare, ger dem makt och inflytande. Hur bilder uppfattas är dock även beroende av hur tittarna tolkar bilden och i vilken kontext bilden är placerad.²⁴ Om nyhetsprogrammen visades på bio eller på en krog istället för hemma i vardagsrummet, skulle det ha inverkan på uppfattningen av bilderna. Åskådaren bär med sig kulturella associationer vilka skapar förutsättningar för den individuella tolkningen av bilden. Nyhetsprogrammets trovärdighet konstrueras i mötet med publiken.

3.1.1 Nyhetsankarets betydelse för trovärdighet

Nyhetsankaret har stor betydelse för uppfattningen av programmets trovärdighet. Funktionen är inte endast att presentera nyheter. De ska representera nyhetsjournalistiken och ge uttryck för tittarnas behov av trovärdighet.²⁵

Nyhetsankaret förankrar blandningen av alla bilder och ord i nyheterna, vilket skapar ordning och trovärdighet. Alla bilder är mångtydiga, men verbal text kan förankra innebörden i en bild, d.v.s. texten vägleder läsaren genom bildens olika betydelseinnehåll. Språket har en belysande och förklarande funktion i förståelsen av bilden.²⁶ Överfört från retorikens terminologi har nyhetsankaret en narratofunktion, där de ger en bakgrund till frågan som ska behandlas. Vissa detaljer förstoras och andra försvagas.²⁷ Nyhetsankarnas funktion är att vinkla nyhetsrapporteringarna på ett lämpligt sätt. Ankaret guidar publiken genom programmet och visar med sin blick, gester eller tonläge när något är extra angeläget.

²³ Edin, Anna (2007) ”Förankrad: om trovärdighet och personlighet i tv-nyheterna”, i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 45.

²⁴ Sturken, Marita, Cartwright, Lisa (2004), *Practices of looking*, New York: Oxford University, s. 45.

²⁵ Edin (2007), s. 44.

²⁶ Barthes, Roland (1964) ”Bildens retorik”, i Aspelin, Kurt, Lundberg, Bengt A (1976), *Tecken Tydning*, Stockholm: Norstedts, s. 120 f.

²⁷ Johannesson (1998), s. 66.

En annan viktig funktion nyhetsuppläsaren har är att skapa en personlig kontakt med publiken. Ankaret bjuder in TV-tittaren som samtalspartner och talar till publiken som om de vore i samma rum. Genom denna närhet skapas förutsättningar för trygghet och tillit. Det är en fördel för programproducenterna om nyhetsankarna arbetar hos dem länge så att publiken lär känna dem.

3.1.2 Utseendets betydelse för trovärdighet

Hur nyhetsankaret ser ut är av vikt för tolkningen av nyhetsprogram. Kläderna är ett rikt och sofistikerat språk. De ska uttrycka vad som är lämpligt i nyhets-sammanhanget. Samtidigt beskriver de den roll vi har eller eftersträvar i samhället.²⁸ Ankarets kläder får inte ta för mycket uppmärksamhet från vad som ska berättas. De ska inte bära något som kan störa, men samtidigt ska det vara propert och snyggt.²⁹ I och med TV-mediet blir nyhetsankaret synligt på nära håll, det har därför blivit viktigare in i minsta detalj hur nyhetsankarna klär sig. Det som inte syns i radio eller på massmöten kan spela en retorisk roll i TV. Det påstås att Richard Nixon förlorade en klassisk TV-debatt och därmed presidentvalet 1960, på grund av att han var orakad.³⁰

Nyhetsankarna är sminkade, har välvårdat hår och bär ofta kavaj. Flera bär mörk kavaj och slips, men det förekommer även färgade och blommiga kavajer. En del av männen är gråhåriga. Få personer med utländsk härkomst är synliga i programmen. Det finns en kvinna i Rapport på SVT1 som är lätt mörkhyad men ändå har västerländska drag. Företagen inom public service har ålagts särskilda krav när det gäller nyheter och mångfald och har därmed också större förväntningar på sig när det gäller att förmedla ett mångsidigt nyhetsutbud än vad kommersiella TV-kanaler har.³¹ I SVT:s mångfaldspolicy står det att SVT i sina program ska använda programledare med olika etnisk och kulturell bakgrund och erfarenhet.³² Säkerligen finns de, men det är inte särskilt tydligt visuellt i nyhetsprogrammen.

Det finns en grekisk retorisk term, decorum, vilket betyder ”det passande”. Det härstammar från tanken att samhället hänger ihop på grund av vissa vanor,

²⁸ Ibid., s.148.

²⁹ Hedenmo, Anna, www.svt.se/tv-stjärnan, SVT, 2008-03-24.

³⁰ Hägg (2007), s. 19.

³¹ Jönsson (2004), s. 68.

³² Pressens samarbetsnämnd (2007), *Spelregler för Press TV Radio*, Stockholm: TU Service AB, s. 27 ff.

normer och regler för hur man bör vara klädd och uppträda i olika situationer.³³

Quintilianus, en romersk retoriker, uttrycker att avsändaren bör följa de normer som förnuftet, traditionen och de välutbildade och ansedda i samhället erbjuder oss.³⁴

Även i vår tid finns det mönster, regler och ideal för hur man bör tala, skriva och se ut. Kavaj eller kostym ses ofta på politiker, högt uppsatt anställda eller välutbildade.

På 60-talet symboliserades trovärdighet ofta med en äldre man i kostym och tjocka glasögon.³⁵ Idag behöver inte nyhetsankarna se ut så för att uppfattas som trovärdiga. Det har skett en förändring i vad som upplevs passande. En del av det manliga stilidealet hänger kvar. Trots att det idag är en självklarhet att även kvinnor platsar som nyhetsankare, klär de sig ofta i den viktiga kostymen. De flesta kvinnor slutar som nyhetsankare vid 45 års ålder, medan män kan fortsätta till pensionen.³⁶ Kvinnornas roll i nyhetsprogrammen, har dock förbättrats. På 60-talet fick de inte vara nyhetsankare såvida det inte gällde det som traditionellt uppfattades som typiska kvinnliga ämnesområden som barn, omsorg och vård. I dag är det väl knappast någon som ifrågasätter trovärdigheten i programmen på grund av en kvinnas närvaro.

Mönstret är på väg att förändras. I de lokala nyheterna på TV4 bär ankarna i högre grad andra kläder än vad de gör i de nationella. I takt med att samhällets normer utvecklas, förändras även villkoren för hur trovärdighet uppfattas.

³³ Johannesson (1998), s. 147.

³⁴ Ibid., s. 145.

³⁵ Croneman, Johan (2007), "Nyhetsankare bland stylister, scenografer och journalistik", i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 16.

³⁶ Eek, Johan (2007) "Ankarets roll: Lugn och stabilitet", i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 37.

3.2 Nyhetsankarets framförande

3.2.1 Gester i TV

En annan sak som har betydelse för trovärdighet (ethos) är hur ankaret gestikulerar och använder sin röst. Demosthenes, som ansågs vara den främste av antikens retorer, uttryckte att framförandet (actio) är den viktigaste delen. Han syftar på gester, kropp och uttal.³⁷

I alla tider har man vetat att röstens klang och kroppens språk kan vara mera övertygande än alla ord och argument. I och med TV-mediet har actio fått större betydelse. Kamerorna kan smyga nära programledarens ansikte och lägga märke till allt som rynkor, små rörelser och röstens alla nyanser³⁸. Detta till skillnad från hur det var under antiken, då publiken såg talaren på långt håll och inte kunde uppfatta ansiktsuttryck eller höra röstens skiftningar på samma sätt. Små gester blir stora i TV.

3.2.2 Blicken

Blicken bär, liksom allt annat yttre, på betydelser. Betydelser är flyktiga, historiskt och konnotativt beroende. Hur nyhetsankaret använder blicken har betydelse för trovärdigheten i nyhetsprogrammet. Voyeurism är njutningen att titta utan att bli sedd och bär en negativ konnotation av maktposition. Det är inte bara kamerans öga som är en mekanism för voyeurism.³⁹ Tittarna befinner sig också i en position av makt. Beroende på var publiken befinner sig och hur de tittar, har de makt att skapa förutsättningar för vad de ser och uppfattar. Genom kulturella överenskommelser och privata associationer uppfattar publiken nyheterna olika.

Det är med blicken som nyhetsankaret i starten av programmet först tilltalar publiken. Antingen genom att rikta den direkt in i kameran från start eller att vid introts slut vända sig mot kameran. Även nyhetsprogrammets slut markeras med hjälp av blicken, som då vänds bort från kameran.

Nyhetsuppläsarnas blick är bestämd och tycks vara stadigt fäst på tittaren, vilket i de västerländska koderna inget förtroende. Tittar man någon i ögonen så talar

³⁷ Johannesson (1998), s. 188.

³⁸ Ibid., s. 238.

³⁹ Sturken (2004), s. 76.

man sanning.⁴⁰ Vad som är intressant är att gäster som intervjuas i nyhetsstudion inte får titta in i kameran.⁴¹ På det sättet behåller nyhetsankaret kontrollen och kontakten med publiken.

Ibland tittar nyhetsankarna ner i papper. Det ser ut som om nyhetsankarna läser upp vad som står i manuset. Det är en gest. Nyhetsankarna läser egentligen från en telepromter i TV-kameran, där texten finns inbyggd och matas fram. Nyhetsankaret tittar ner för att markera att ämne byts eller för att det behövs en paus. Ankaret skulle även kunna titta åt sidan för att markera det, men sidoblickar kan antyda osäkerhet och underlägsenhet.⁴² Dessutom tittar människor ofta åt sidan för att markera att de tilltalar någon annan än den som de har framför sig.

TV4-nyheternas Bengt Magnusson blinkar med sitt vänstra öga med huvudet riktad mot betraktarna i slutet av programmet. Det är en liten gest som förmodligen inte skulle ha uppfattats av en publik på långt håll, men i TV upplevs denna lilla blinkning som en tydlig gest, det är nästan som om han flirtar med publiken. Blinkningen passar inte in någon annanstans än just i slutet av programmet. Att blinka på det sättet efter en allvarlig nyhet skulle vara förödande för trovärdigheten. Enligt peroratio (avslutningen) i den klassiska retoriken ska framförandet sluta med en positiv mening.⁴³ Det är därför TV4-nyheterna brukar sluta på detta sätt. Det är även ett sätt att locka till sig och charma tittarna. Även Katarina Sandström i Rapport blinkar på detta sätt i slutet av programmet.

3.2.3 Röst och tal

Gemensamt för nyhetsankarna är att de artikulerar väl. Det är viktigt att åhörarna hör vad de säger. Att nyhetsuppläsaren använder sig av en bestämd röst ökar känslan av trovärdighet eftersom en svag röst kan tyckas avslöja osäkerhet och opålitlighet. En annan anledning till att ankaret använder en formell, saklig ton är för att

⁴⁰ Enea Harriet, Lagerqvist-Vänje, Birgitta (1986) "Nyhetsprogram I TV – ett temaarbete för årskurs 9", i Edlund, Elisabeth (red) *Skolan och de rörliga bilderna*, Stockholm: Liber, s. 57.

⁴¹ Edin, Anna (2007) "Förankrad: om trovärdighet och personlighet i tv-nyheterna", i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 50.

⁴² Stade, Eva (1990) "Varför glor dom så?", i *Filmhäftet* (december 1990 71-72), Uppsala: Filmförlaget, s. 33.

⁴³ Hägg (2007), s.100.

nyhetsuppläsarens personliga åsikter inte får lysa igenom.⁴⁴ Det är ett sätt att förstärka intrycket av ren faktarapportering.

Puritas är ett begrepp inom retoriken som tar upp frågan om renhet i språket. Det ska vara korrekt och vårdat. Det är inte någon katastrof för trovärdigheten om nyhetsankaret råkar läsa fel, bara det rättas till. Det är däremot inte acceptabelt att uttala ett namn felaktigt.⁴⁵ Att ankarna betonar rätt är viktigt så att tittaren kan förstå meningen med budskapet. Talaren bör använda ett enkelt språk eftersom det är jämlikt och demokratiskt. När alla förstår vad talaren säger, behöver ingen av tittarna känna sig underlägsen eller utestängd.⁴⁶ Den som inte förstår vad talaren säger kan inte heller bli övertygad.

Under 60-talet var det bara rikssvenskan som accepterades i officiella sammanhang. Därför fick t.ex. skådespelare arbeta bort sin regionala dialekt. Idag finns det personer med nordisk dialekt i nyheterna. Ett exempel är Tone Bekkestad som är meteorolog på TV4 och pratar med norsk dialekt.

Nyhetsankarets språk har stor betydelse för trovärdigheten. Att nyheterna ofta avslutas med att nyhetsankarna säger ”Vi ses igen...”, är ett sätt att förstärka retorikens ”vi”. Genom att tilltala tittarna med ordet ”vi” skapas en gemenskap mellan tittarna och nyhetsankaret, vilket leder till förtroende.

⁴⁴ Edin, Anna (2007) ”Förankrad: om trovärdighet och personlighet i tv-nyheterna”, i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 44 f.

⁴⁵ Hedenmo, Anna, www.svt.se/tv-stjärnan, SVT, 2008-03-24.

⁴⁶ Johannesson (1998), s. 248.

3.3 Trovärdighetens rörelser

3.3.1 Trovärdighet och det personligas framväxt

På 60-talet var nyhetsankarnas ansiktsuttryck neutrala och ingen log. Det var ingen som önskade TV-tittarna ”god afton”.⁴⁷ Nyhetsankaret karaktäriseras fortfarande av bestämd röst och blick, men det har blivit en lättsammare stämning i TV-studion. Ankarna kan visa sin personlighet genom blick eller tonfall och lite humor någon gång utan att trovärdigheten ger vika.⁴⁸

En del av ankarnas åsikter får komma fram. Närvaron av leenden kan vi idag se i början och i slutet av nyheterna. I slutet på ett av TV-nyheternas program säger nyhetsankaret Anna Malmödin: ”Årets första svenska jordgubbar såldes idag. Köparen som var en butik i Stockholm betalade 115 kr per ask om 2,5 kg, smakar det så kostar det, Bengt”. Varvid Bengt Magnusson svarar: ”Mm... 46 spänn för ett kg jordgubbar, är jag tveksam till om de kan vara värda”. Här visar nyhetsuppläsaren tydligt sin egen åsikt. Publiken vill ha ett visst mått av personlighet i nyhetsprogrammen. Ankaret sitter ju rent av i betraktarnas vardagsrum, kök eller dylikt. Att nyhetsankarna är subjektiva förstärker känslan av vardagssamtal och är ett sätt att skapa en trevlig stämning där tittarna kan känna sig delaktiga.

I avslutningen syns ofta två nyhetsankare i bild. De tittar på varandra, ler eller samtalar. Att nyhetsankarna skrattar och pratar med varandra är ett sätt att förstärka retorikens ”vi”. Det ser ut som att de har det trevligt, förmodligen för att tittarna ska vilja återvända till deras trevliga sällskap vid en senare tidpunkt.

Ett annat exempel på att nyhetssändningarna har blivit personligare, är att det är vanligt att presentera nyhetsankarna med endast förnamn. Meteorologen kallade Bengt Magnusson för ”Bengan” vid ett tillfälle. Det är just i slutet av programmet som subjektivitet tillåts. Nyheternas trovärdighet skulle minska om uppläsaren var personlig mellan nyhetsinslagen mitt i programmet.

⁴⁷ Larsson, Sören m.fl. (red) (1998), *Allt hände I Aktuellt*, Uppsala: Ord & Form, s. 10.

⁴⁸ Hedenmo, Anna, www.svt.se/tv-stjärnan, SVT, 2008-03-24.

3.3.2 Trovärdighetens rörelser i nyhetsprogrammen

TV4 är en kommersiell kanal. Under nyhetsprogrammets gång dyker det upp texter som ”Hur kan man öka kontrollen av nyheterna – diskutera, TV4nyheterna.se”, ”vädret dygnet runt på tv4vadret.se”, ”strax kockduellen”, ”Kalla Fakta TV4 Sweden källa”. TV4 satsar nu även på nyheter via webben. Den 15 april öppnades ”www.nyhetskanalen.se” där TV4 ger direktsända nyheter. Bengt Magnusson presenterar det i avslutningen av ett nyhetsprogram samma dag som nyhetskanalen öppnar. Även Rapport satsar på nyheter på nätet.

Att det dyker upp reklam för andra program och information om TV4:as hemsida kan ha betydelse för uppfattningen av trovärdighet. Men TV4-nyheterna är kommersiella och måste lägga in reklam i TV-programmen för att överleva. TV4:as tittare är medvetna om att reklam är ett måste i kommersiella kanaler och kan trots reklamavbrotten uppfatta TV4-nyheterna som trovärdiga.

Bengt Magnusson som är TV4-nyheternas främsta nyhetsankare har även dykt upp i underhållningsprogram som ”Vem vill bli miljonär”. Det inverkar på hans ethos och sammankopplar nyheterna med underhållning. Hans ethos kan locka till sig en grupp människor som annars inte är intresserade av nyhetsprogrammen. TV4 har en gräns för vad som är tillåtet för deras programledare att göra vid sidan av programmet. TV4:as Meteorolog Tone Bekkestad blev fotograferad lättklädd i tidningen café. TV4 stängde av henne eftersom det inte är ett ethos som de står för. Hon fick dock komma tillbaka efter ett par månader.

Det har blivit svårare att veta när TV-sändningar går från nyheter till underhållning, eftersom gränsen börjar luckras upp. Intressant att påpeka är att kvinnor som går från underhållning till nyhetsjournalistik ofta kritiseras för att vara inkompetenta eller oseriösa. Män tycks lättare kunna röra sig över dessa värdeladdade gränser utan att förlora i trovärdighet.⁴⁹ Ett exempel är Peppe Eng som jobbar som ankare för TV4- sporten, som även är programledare i underhållningsprogrammet ”Talangjakten”. Programledare inom Public service hoppar inte mellan olika program. Om Aktuellts nyhetsankare Anna Hedenmo medverkade i ”Bollibompa”, ”På Spåret” eller ”Kvarteret Skatan” skulle hennes ethos förändras. Tillförlitligheten till henne och Aktuellt skulle bli en annan.

⁴⁹ Edin, Anna (2007) ”Förankrad: om trovärdighet och personlighet i tv-nyheterna”, i Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red), *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier, s. 55.

3.4 Scenografi och trovärdighet

Scenografins utseende i TV-studion har betydelse för nyheternas ethos. I samtliga nyhetsprogram finns en bildskärm bakom ankaret. Ibland är bildskärmen inzoomad. Nyhetsankarets närvaro förstärker att det som visas på bildskärmen är sant. I TV4-nyheterna bär Bengt Magnusson t.ex. en röd slips, svart kavaj och blå skjorta.⁵⁰ Bakgrunden är röd, svart och blå precis som färgerna på kläderna som han bär. Kläderna går att läsa ihop med bakgrunden. Han blir en del av helheten. Att nyhetsankaret ofta står bakom ett bord antyder distans, kateder och chefsposition.⁵¹

I Rapport skymtas den arbetande redaktionen i bakgrunden tillsammans med bilder från olika delar av världen. På detta sätt poängteras att Rapport talar från ett ställe som står i kontinuerlig kontakt med andra delar av jordklotet och med den stridande strömmen av nyheter.⁵² De uppfattas som uppdaterade, vilket inger förtroende och bygger upp deras ethos.

Aktuellt har nyligen förnyat sin scenografi. En av de förändringar som skett är att de har börjat arbeta mer med den grafiska formgivningen. Förutom att nyhetsankaret presenterar nyheten, kan man i bakgrunden läsa vad nyheten handlar om. Exempelvis kan det stå ”felaktig kritik”, ”människorättskämpe inför rätta”. Det kan upplevas rörigt med tanke på att tittarna inte är vana att nyheten presenteras tillsammans med en text. På sikt är det möjligt att tittarna vänjer sig vid det sättet att presentera nyheter och att Aktuellt kommer att upplevas tydligare än övriga nyhetsprogram.

3.4.1 Bildhantering, rytm och trovärdighet

Det har hänt en hel del med nyhetsprogrammen sedan 1960-talet. Programmen var enligt dagens normer stelare förut. Det allra första direktsända nyhetsprogrammet i svensk television, med nyhetsankaret Olle Björklund, sändes tisdagen den 2 september 1958. Programmet hade då varken någon vinjett eller musik.⁵³ Nyhetsankarna visades i halvbild framifrån.

⁵⁰ TV4, TV4-nyheterna, 2008-03-10, kl 19.00-19.30.

⁵¹ Gripsrud (2004), s. 214.

⁵² Gripsrud, (2004), s. 212.

⁵³ Larsson (1998), s. 10.

Idag skiftar kamerorna vinklar och bildutsnitt, ibland syns hela studion. Ibland ser vi en helbild av nyhetsankarna och ibland visas de i närbild. Animationer och musik har också tillkommit. Kameran zoomar ut ibland och tittarna ser studion i sin helhet. Golv syns, andra kameror, kablar, mikrofoner och studiomän. Även i början av nyheterna visas hela studion. Att hela studion visas i början och i slutet tror jag är ett sätt att garantera att nyhetsprogrammen inte döljer något. Från att de klipper proffsiga snygga närbilder, får betraktarna blicka in i studion. Detta vill förmedla att ingenting finns dolt här, det nyhetsprogrammen förmedlar är sanning.

Inom retoriken talar man om rytm i språket. För att övertyga behövs det rytmiska upprepningar. Språket kan då få spänst, spänning och klang.⁵⁴ De första klippen som syns i TV4-nyheterna tillsammans med den röda cirkeln skapar en viss rytm. Klippen är lika långa och publiken kan känna när det är dags för den röda cirkeln att dyka upp. Det skapas spänning och förväntan, samtidigt som vetskapen om när den röda cirkeln kommer att dyka upp ger en känsla av säkerhet. Om klippen i presentationen hade varit olika långa och om den röda cirkeln dykt upp oregelbundet, hade det skapat en känsla av osäkerhet hos betraktarna och i förlängningen kanske en negativ påverkan på trovärdigheten.

Programmets retorik måste undvika tristess genom ständig variation av de språkliga uttrycken och tonfallen. Nyhetsankarna använder en röst med små skiftningar, vilket innebär att animationerna och bildbehandlingen behövs för att variera innehållet.

Samtidigt uttrycker Gripsrud att vissa nyhetsprogram understryker att nyheter

innefattar fart och spänning, bland annat genom snabba kameraåkningar och inzoomningar av programledaren. En överdrift av detta försvagar seriositeten och därmed trovärdigheten.⁵⁵

3.4.2 Förnyelse och trovärdighet

Aktuellt har nyligen förändrat programstudions utseende, vilket innebär att ankarna rör på sig mer än vad de gjorde tidigare. I den gamla studion kunde de sitta ner ibland, men nu måste de stå upp och förflytta sig ständigt. Vad gäller bildberättandet, jobbar Aktuellt nu mer än tidigare med variationer i bildutsnittet och använder sig mer av

⁵⁴ Johannesson (1998), s. 169.

⁵⁵ Gripsrud (2004), s. 212.

zoomen. Ibland syns nyhetsankarna i helbild, ibland i närbild och ibland i rörelse vid förflyttning.

Nyhetsprogrammen måste då och då förnyas för att fortsätta att vara intressanta i framtiden. I och med att Aktuellt nu har gjort det, så bryts den traditionella framställningen av nyhetsprogram (ett nyhetsankare bakom ett bord). Detta kan inverka på trovärdigheten, det nya känns obekant och jag som tittare blir osäker och för en stund mer upptagen av det nya i framställningen, än vad som berättas. Att nyhetsankarna visas i helfigur utan bord, känns främmande.

Med tanke på att det finns fler nyhetskanaler, behöver nyhetsprogrammen förnyas för att locka till sig tittare. Det behövs mer dramatik i TV för att behålla tittarna än vad det gjorde förr. När tittarna har vant sig vid det nya sättet att framställa nyheter, inträder åter ett jämviktsläge och t.ex. det ”nya” Aktuellt känns trovärdigt igen.

3.4.3 Exordium

Nu till sist ska vi gå tillbaka till början. Inom den klassiska retoriken kallas talets inledning exordium. Hur nyheterna börjar är viktigt för att väcka tittarnas intresse så att de inte byter kanal.⁵⁶ Redan här ska det framgå vad nyhetsprogrammet kommer att handla om. Utsmyckningen av nyhetsprogrammet kan vara ett sätt att underhålla publiken. Det är inte begränsat till det verbala språket, utan visuella överraskningsmoment av olika slag kan hjälpa till att bevara publikens uppmärksamhet.⁵⁷ TV4-nyheterna startar upp med en röd ifylld cirkel i mitten av bildrutan som blinkar mot en svart bakgrund. Samtidigt hörs dramatisk bakgrundsmusik och varje gång cirkeln syns hörs ytterligare ett ljud, det låter som ett pip med ett eko. Fjärde gången cirkeln syns dyker siffran fyra upp i cirkeln och det står ”nyheterna” i vit text under cirkeln.

I nästa klipp flyttas cirkeln med fyran upp i högra hörnet och den svarta bakgrunden förvandlas till TV-studion. Ankaret presenterar nyheten snabbt och nästa inslag visas. Mellan varje nyhet syns den röda cirkeln med pipet knappt en sekund. Därefter syns en närbild på nyhetsankaret som säger: ”Det här är TV4-nyheterna”. Jag antar att TV4-nyheterna använder ljudet för att skapa dramatik och spänning. Ordet

⁵⁶ Johannesson (1998), s. 65.

⁵⁷ Gripsrud (2004), s. 215.

” nyheterna” under cirkeln betyder att det redan här förklaras vad det är för typ av program.

Att den röda cirkeln blinkar, hjälper till att fånga tittarnas intresse. Det skapas en känsla av positivt reglerad stress när ljudet återkommer flera gånger. Pipet med eko får mig att tänka på varningssignaler, SOS, eller en sjukhussituation när medicinen är slut. Den röda cirkeln påminner om den röda dioden som sitter på alla TV-apparater. Dioden tar emot sändningar från fjärrkontrollens laser, vilket kan vara en metafor för att nyhetsprogrammen tar emot sändningar. Den röda cirkeln liknar även ett skottsikte, vilket får mig att associera till precision, exakthet eller ”mitt i prick”.

Snabbpresentationen av nyheterna gör att betraktarna blir intresserade av att se och höra mer. Det är även ett sätt att tala om för tittarna vad som kommer att hända i programmet, vilket är helt korrekt i exordium. Först efter all denna konstruerade audiovisuella dramatik är det dags för nyhetsuppläsaren att hälsa välkommen. Om programmet hade startat med att nyhetsankaret hade hälsat välkommen, hade programmet inte upplevts lika spännande.

Även Rapport och Aktuellt inleder med ett dramatiskt ljud. Istället för den röda blinkande cirkeln använder sig Rapport av en blå animerad jordglob som täcker hela bildytan. Gripsrud uttrycker det på följande vis: ”Det som här signaleras är att det som sägs i den kommande sändningen framförs från en position med global överblick, så att vi ska få ett sannfärdigt intryck av tillståndet i världen just nu”.⁵⁸ Aktuellt startar med att visa en bildskärm där det står tid, datum och dag. Det förstärker känslan av att Aktuellt är uppdaterade. Efter att datumet och tiden visats panorerer kameran från höger till vänster och zoomar sedan snabbt in bildskärmen i bakgrunden. Det är som om tittarna sugts in i programmet, vilket skapar en nästan filmisk dramatik.

⁵⁸ Gripsrud, (2004), s. 211.

4. Resultat och tolkning

Nyhetsprogrammets trovärdighet konstrueras i mötet med tittarna. Tittarnas erfarenheter och kulturella koder speglas i uppfattningen av nyheterna. Beroende av i vilken kontext tittarna ser nyheterna, förändras synen på vad som är trovärdigt. I en biosalong skulle kanske nyhetsprogrammen upplevas som fiktiva.

Nyhetsprogrammen gör val av scenografi, ljussättning, nyhetsankarens utseende, talspråk, bildhantering och gester, vilka har betydelse för tittarnas uppfattning av programmets trovärdighet. Vad som upplevs trovärdigt hänger också ihop med normen och tiden, det som upplevs passande i ett samhälle. Fel skrynkla på skjortan eller en blinkning kan välta trovärdigheten.

Det har inte alltid varit passande att kvinnor är nyhetsankare, men koderna för trovärdighet förändras. Idag är det en självklarhet att kvinnor arbetar som nyhetsankare, men de är ofta iklädda den ”manliga kostymen”.

På 60-talet kopplades trovärdighet i nyheterna ofta ihop med vad vi idag uppfattar som stelhets och objektivitet. Nyhetsankaren ska även idag uppfattas som objektivt, men nyhetsankarna ler och visar personliga åsikter när det handlar om lättare ämnen i slutet av nyheterna.

Publiken har behov av att nyhetsprogrammen är personliga. Det finns många TV-kanaler att välja mellan. För att tittarna ska stanna, måste programmen tala till dem personligen. Genom att hela studion visas med skrattande nyhetsankare, skapas en stämning, där publiken kan känna sig delaktiga.

Att nyhetsankarna är viktiga i nyhetsprogrammen beror på att de skapar identitet, förtroende och gemenskap. De binder samman och skapar ordning i nyhetsprogrammet med alla dess inslag. De guidar betraktarna genom programmet för att förklara hur nyhetsinslagen lämpligen ska tolkas.

Vad nyhetsankarna gör vid sidan av nyhetsprogrammen har betydelse för uppfattningen av trovärdighet. En del av TV4:as programledare medverkar i underhållningsprogram. Genom att publiken känner igen nyhetsankarna från andra sammanhang än nyhetsprogrammen, kan det locka till sig en grupp tittare, som annars inte är intresserade av nyhetsprogram. Andra tittare väljer nyheter på en annan kanal, där ankarna endast kan kopplas ihop med nyheter.

TV4 är en kommersiell kanal och måste göra reklam för TV-program och hemsida för att överleva. Reklamen stör en del tittare och deras syn på trovärdighet,

medan andra kan lita på nyhetsprogrammen i TV4 och bortse från reklamen. Vad som upplevs trovärdigt är beroende av publiken.

Trovärdighet är beroende av både igenkänning och förnyelse. Igenkänning skapar trygghet och förtroende, medan förnyelse behövs för att nyhetsprogrammet ska följa med tiden. Det bestämda mönstret för vad som konnoterar trovärdighet är föränderligt och är beroende av kulturen, tiden och kontexten.

Att plocka isär ett program och titta på dess beståndsdelar, betyder att olika komponenter synliggörs. Allt från scenografi och bildhantering till den lilla blinkningen. Allt betyder något och bidrar till frågan om trovärdighet.

5. Slutdiskussion

Då jag nu har undersökt nyhetsprogram och trovärdighet, har jag fått syn på att det som ryms i nyhetsprogrammets konstruktion, även har betydelse för hela samhället och skolan. Nyhetsprogrammets trovärdighet har verkan på all typ av trovärdighet.

Normen i vår kultur utgör grunden för trovärdighet i nyheterna. Att nyhetsankarna ska se ut och tala på ett särskilt sätt, kan skapa utanförskap hos tittare som inte kan identifiera sig med det västerländska idealet. Den här typen av utanförskap finns även i skolan. Kanske skulle en viss del av synen förändras om fler med utomnordisk härkomst blev synliga i nyheterna.

Hur bilder och tecken kommunicerar och har betydelse för elevens omvärldsbild, måste läraren i en demokrati vara medveten om. Kanske kan man se läraren som ett ankare som ska vägleda elever till att tolka omvärlden på ett lämpligt sätt?

Vidare är jag nyfiken på hur konstruktion av trovärdighet i nyhetsprogram kommer att se ut i framtiden. Nyheter blir mer och mer framträdande på Internet, exempelvis på youtube. Att undersöka trovärdighetens förskjutning i nyheterna i och med Internet, kanske skulle kunna vara en intressant fortsättning på denna undersökning?

Källförteckning

Tryckta källor

Aspelin, Kurt, Lundberg, Bengt A m.fl. (red) (1976), *Tecken & Tydning*, Stockholm: Norstedts.

Bourdieu, Pierre (1998), *Om television*, Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.

Carlsson, Anders, Koppfeldt Thomas (2001), *Bild och retorik i media*, Malmö: Liber.

Cornell, Peter, Dunér Sten m.fl. (red) (1999), *Bildanalys*, Stockholm: Gidlund.

Croneman, Johan, Eek, Jonas m.fl. (red) (2007): *Ankare – för sändning eller publik?*, Stockholm: Institutet för mediestudier.

Drotner, Kirsten (2000), *Medier och Kultur*, Lund: Studentlitteratur.

Edlund, Elisabeth (1986), *Skolan och de rörliga bilderna*, Stockholm: Liber.

Filmhäftet (december 1990 71-72), Uppsala: Filmförlaget.

Gripsrud, Jostein (2004), *Mediekultur – mediesamhälle*, Göteborg: Daidalos.

Hägg, Göran (2007), *Praktisk Retorik*, Stockholm: W&W.

Johannesson, Kurt (1998), *Retorik eller konsten att övertyga*, Stockholm: Norstedts.

Jönsson, Anna Maria (2004), *Samma nyheter eller likadana?* Göteborg: institutionen för journalistik och masskommunikation.

Larsson, Sören m.fl. (red) (1998), *Allt hände i Aktuellt*, Uppsala: Ord & Form.

Nordström, Gert Z (2003), *Medier Semiotik Estetik*, Jönköping: Jönköpings Universitet.

Nordström, Gert Z (1996), *Rum Relation Retorik*, Stockholm: Carlsson.

Pressens samarbetsnämnd (2007), *Spelregler för Press TV Radio*, Stockholm: TU Service AB.

Sturken, Marita, Cartwright, Lisa (2004), *Practices of looking*, New York: Oxford University.

Otryckta källor

Hedenmo, Anna (2004-03-24), *TV-stjärnan*, www.svt.se/tv-stjärnan, SVT.

SVT1 (2008-03-10 – 2008-05-17), *Rapport*.

SVT2 (2008-03-10 – 2008-05-17), *Aktuellt*.

TV4 (2008-03-10 – 2008-05-17), *TV4-Nyheter*.

Bilaga 1

SVT1, Rapport:

2008-03-18, kl. 19.30-20.00

2008-05-08, kl. 19.30-20.00

2008-05-08, kl. 22.55-23.05

SVT2, Aktuellt:

2008-03-18, kl. 21.00-21.30

2008-05-08, kl. 18.00-18.10

2008-05-08, kl. 21.00-21.30

TV4, TV4-nyheterna:

2008-03-18, kl. 19.00-19.30

2008-04-09, kl. 19.00-19.30

2008-04-10, kl. 19.00-19.30

2008-04-11, kl. 19.00-19.30

2008-04-12, kl. 19.00-19.30

2008-04-13, kl. 19.00-19.15

2008-04-14, kl. 19.00-19.30

2008-04-15, kl. 19.00-19.30

2008-05-08, kl. 19.00-19.30

2008-05-08, kl. 22.00-22.35